

Сіднєва Ж.К.

к.е.н., доцент кафедри менеджменту

Національного університету харчових технологій

м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

Економічне зростання та підвищення якості життя населення є пріоритетними елементами соціально-економічного розвитку України. Сьогодні якість життя стає головною метою, а засобом її досягнення може бути тільки ефективне, стабільне економічне зростання.

Категорія «якість життя» не в такій мірі досліджена, як поняття «якість» продукції або послуги. В економічній літературі для характеристики соціальних аспектів життя людей використовують різні терміни: «добробут», «рівень життя», «умови життя», «якість життя» тощо. Це обумовлено тим, що при вирішенні різних завдань застосовують різні трактування. З початку в економічній теорії використовувався термін «добробут», але пізніше в західній вітчизняній науці більш поширеним став термін «якість життя». Фахівці вважають, що така словосполука дозволяє вкладати в це поняття різний зміст: від характеристики конкретних умов життя людей до загально філософських питань буття.

До цього часу не існує єдиної думки щодо визначення сутності поняття «якість життя». Деякі вчені виходять безпосередньо із вимог стандартів і вважають, що «якість життя» повинна враховувати ступінь відповідності умов і рівня життя науково-обґрунтованим нормативам і стандартам. Російський академік О.В.Гличев розглядає зміст «якості життя» як морально-етичний і духовний стан суспільства [1].

На початку 90-х років XX ст. групою експертів ПРООН (Програма розвитку ООН) була розроблена концепція «розвитку людського потенціалу». У концепції розвиток людини розглядається через розширення можливостей вибору, який надає здоров'я (тривалість життя), освіта і доходи. Тобто, якість життя включає як комплекс умов життєдіяльності людини (обсяг споживання матеріальних і духовних благ та послуг), так і ті складові, які відносяться до природного середовища, соціального добробуту, політичного клімату, морально-психологічного клімату в суспільстві. За цією концепцією розвиток людини розглядається як ціль і критерій суспільного розвитку, а не як засіб економічного зростання. Експертами запропоновано світовій спільноті перенести акценти з темпів економічного зростання на стійкий розвиток людини і на цій базі сформулювати нові цілі розвитку. В основі цих цілей лежить принцип, згідно якого економіка повинна сприяти розвитку людей, а не люди – для розвитку економіки.

Специфіка поняття «якість життя» полягає в тому, що воно включає в себе як об'єктивні критерії, які визначаються нормативними та статистичними характеристиками, так і суб'єктивними, які пов'язані з індивідуальністю потреб і вимог конкретної людини. Визначені критерії враховуються в наукових дослідженнях авторитетних міжнародних організацій.

Аналіз тенденцій зміни якості життя населення країни свідчить про ефективність економічного зростання країни. У більшості країн світу економічне зростання супроводжується поліпшенням добробуту та підвищенням якості життя. Водночас, не завжди економічне зростання конвертується в якість життя людей. Так, наприклад, така країна як Ботсвана має значні успіхи в економічному розвитку (третє місце за темпами розвитку ВНД на душу населення), хоча при цьому рівень безробіття сягає 30-40 % [2, с.105]. Основна особливість сучасного розвитку країн світу полягає в посиленні конкурентної боротьби не так за темпи економічного зростання, як за якість життя населення. Зараз увага науковців зосереджена на проблемах

економічного зростання і надання йому більш справедливого напрямку, тобто посилюється соціальний аспект економічного зростання.

Існує багато методів, індикаторів та показників оцінки якості життя, які характеризують різні напрями життєдіяльності людини. Перша система показників, яка характеризує якість життя населення країн світу була розроблена в 1960 р. спеціалістами ООН, і потім регулярно переглядалась і вдосконалювалась.

Загальноприйнятим показником оцінки якості життя населення країн світу, який використовують експерти ООН для співставлення розвитку країн, є індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛП) [3]. У залежності від значення індексу розвитку людського потенціалу прийнято класифікувати країни світу за рівнем розвитку. Країни, які мають ІРЛП в межах 0,8-1 – це країни з високим рівнем людського розвитку, якщо в межах 0,5-0,8, то відносяться до країн з середнім рівнем розвитку, менше 0,5 – з низьким рівнем розвитку людського потенціалу. Основними критеріями при розрахунках індексу виступають середня тривалість життя (оцінюється довголіття), рівень грамотності та рівень життя населення країн світу, який оцінюється через ВВП на душу населення. Ці показники відносяться до об'єктивних критеріїв якості життя. Суб'єктивні критерії передбачають визначення якості життя на основі соціологічних опитувань.

ООН щорічно публікує Звіт з людського розвитку (Human Development Reports), який містить індекси людського розвитку (індекси людського потенціалу). У 2012 р. за індексом людського розвитку Україна займала 78 місце серед 177 країн світу з показником 0,740, тобто країна відноситься до країн з середнім рівнем людського розвитку. Незважаючи на відносне зростання індексу у 2009-2012 рр., його динаміка погіршується у 2005 р. індекс складав 0,788, у 2002 р. – 0,777, у 2001 р. – 0,766). Найкраще положення з освітою та грамотністю. За цим критерієм Україна займає 29 місце у світі (індекс – 0,860). Незадовільний стан справ з економічним розвитком (індекс дорівнює 0,615) та медицини (індекс – 0,760) негативно позначилися на загальному рейтингу з якості життя населення.

Підвищення якості життя є головною метою розвитку України. Одним із напрямів її досягнення є стабільне забезпечення населення країни якісними і безпечними продуктами харчування в достатній кількості. Адже здоров'я значною мірою залежить від якості і кількості харчових продуктів та відповідності їх медично-рекомендованим нормам. Оптимальною вважається ситуація, коли фактичне споживання продуктів харчування однією особою протягом року відповідає раціональній нормі споживання.

У 2011 р. фактичне споживання відстає від раціонального по молоку і молокопродуктах на 46 %, м'ясу і м'ясопродуктах – на 36 %, плодах, ягодах і винограду – на 41,5 %, рибі та рибопродуктах – на 33 % [3]. Найбільше зросло порівняно з попереднім роком споживання овоче-баштанної продукції (на 13,4 %), яєць та яйце продуктів (на 6,9 %). Проте споживання м'яса і м'ясопродуктів; молока і молочних продуктів; риби і рибопродуктів; плодів, ягід та винограду не відповідає раціональним нормам.

Лише за чотирма позиціями, а саме: «хліб і хлібопродукти», «картопля», «олія» та «цукор» фактичне споживання перевищило раціональну норму. Проте, таке перевищення по зазначених групах продовольства, особливо хлібопродуктах та картоплі, є свідченням незбалансованості харчування населення, яке намагається забезпечити власні енергетичні потреби за рахунок економічно доступніших продуктів.

З метою підвищення якості життя державою застосовуються різні заходи, що вже дають позитивні результати щодо покращення добробуту населення. Саме якість життя людей може служити головним критерієм ефективності економічного розвитку держави.

Список використаних джерел

1. Гличев А.В. Управление качеством. – М.: ИКЦ «МарТ». – Ростов-на-Дону: Издат. центр «МарТ». – 2003. – 400 с.
2. Садовая Е.С. Качество жизни населения мира: измерение, тенденции, институты. – М.: ИМЭМОРАН. – 2012. – 208 с.

3. Програма розвитку ООН в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://undp.org.ua>

4. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України. Стат. збірник / За ред. Власенко С.С. – К.: Державна служба статистики України. – 2012. – 55 с.